

Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş

John W. Creswell

Çeviri Editörü:
Mustafa Sözbilir

4. Baskı

John W. Creswell
Çeviri Editörü: Mustafa Sözbilir

KARMA YÖNTEM ARAŞTIRMALARINA GİRİŞ

ISBN 978-605-318-472-0

Kitabın orijinal adı: A Concise Introduction to Mixed Methods Research
Baskı sayısı: 1. Baskı
ISBN: 978-1-4833-5904-5
Yayınevi: Sage

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2025, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Ocak 2017, Ankara
4. Baskı: Mart 2025, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sayfa Basım Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sit. 1514. Cad. No: 23-25
Yenimahalle/ANKARA

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 77079

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Bu kitap beni büyüten, bana sevgi veren ve meslek hayatım için temel ilham kaynağı olan Isabel Bickett Marshall'a (1914-2014) adanmıştır.

-JWC

İÇİNDEKİLER

Ön Söz	xiii
Kitabın Amacı	xiii
Hedef Kitle	xvii
Giriş Kitabının Özellikleri	xiv
Kitaptaki Bölümler	xv
Çeviri Editörünün Ön Sözü	xvii
Teşekkür	xix
Yazar Hakkında	xx

Bölüm 1. Karma Yöntem Araştırmaların Temel Özellikleri

Bölüm İçeriği	1
Karma Yöntem Araştırmalarını Anlama	1
Karma Yöntemler Nedir?	2
Karma Yöntemler Ne Değildir?	2
Karma Yöntem Araştırmaların Temel Özellikleri	3
<i>Nitel ve Nicel Verileri Toplama</i>	4
<i>Belirgin Yöntemleri Kullanma</i>	4
<i>Verileri Birleştirme</i>	6
<i>Bir Yapıyı Kullanma</i>	8
Bölüm Önerileri	8
Yardımcı Kaynaklar	9

Bölüm 2. Karma Yöntem Araştırma Tasarım Adımları

Bölüm İçeriği	11
Bir Çalışmayı Planlama İhtiyacı	11
Süreçteki Adımlar	12
Uygun Başlık	12
Çalışmayı Gerekli Kılan Problem	13
Amaç veya Cevap Aranacak Soru	14
Toplanacak Veri Türleri ve Kullanılacak Analiz Biçimleri	14
Karma Yöntemleri Kullanma Gerekçeleri	15
Bir Dünya Görüşü veya Kuramı Belirleme	16
Karma Yöntemleri Tanımlama	18
Diyagramların, Süreçlerin ve Desenin Seçimi	19
Potansiyel Metodolojik Zorluklar ve Geçerlik Tehditleri	20
Bir Karma Yöntemler Araştırmasının Hedefi veya Amacı	21
Nicel, Nitel ve Karma Yöntem Soruları	21
Karma Yöntem Adımlarını Yeniden Düzenleme	21
Bölüm Önerileri	22
Yardımcı Kaynaklar	22

Bölüm 3. Karma Yöntem Araştırmasını Yürütmek İçin Gerekli Olan Beceriler

Bölüm İçeriği	23
Karma Yöntemi Yürütme Şartları	23
Karma Yöntem Takımları	24
Araştırmada Bireysel Beceriler	26
Nicel Araştırma Becerileri	26
Nitel Araştırma Becerileri	29
Bölüm Önerileri	32
Yardımcı Kaynaklar	33

Bölüm 4. Temel ve Gelişmiş Karma Yöntem Desenleri

Bölüm İçeriği	35
Ön Değerlendirme	35
Temel Desenler	36
<i>Birleştirme (Çeşitleme) Deseni</i>	36
<i>Açıklayıcı Ardışık Desen</i>	38
<i>Keşfedici Ardışık Desen</i>	40
Gelişmiş Desenler	42
<i>Müdahale Deseni</i>	43
<i>Sosyal Adalet Deseni</i>	45
<i>Çok Aşamalı Değerlendirme Deseni</i>	47
Bir Desen Nasıl Seçilir	50
Bölüm Önerileri	50
Yardımcı Kaynaklar	51

Bölüm 5. Araştırma Süreçleri Nasıl Diyagramize (Şematize) Edilir

Bölüm İçeriği	53
Diyagramın Tanımı	53
Diyagramların Kullanımı	54
Diyagram Çizmek İçin Araçlar	54
Diyagramlar İçin Simgeler	54
Bir Diyagramdaki Temel Unsurlar	55
<i>Başlık</i>	56
<i>Dikey veya Yatay Yönelim</i>	56
<i>Basitlik</i>	56
<i>Tek Sayfa</i>	56
<i>Zaman Çizelgesi</i>	57
Diyagram Çizmede Temel Adımlar	57
Desenlere Göre Diyagramların Görsel Modelleri	57
Süreç Bileşenlerini ve Çıktılarını Diyagrama Ekleme	59
Gelişmiş Desen Diyagramlarının Çizilmesi	59
Bölüm Önerileri	65
Yardımcı Kaynaklar	65

Bölüm 6. Bir Karma Yöntem Araştırma Çalışmasının Tanıtımı

Bölüm İçeriği	67
İyi Bir Girişin Önemi	67
Karma Yöntem Araştırmalara Giriş Yazmak İçin Bir Senaryo	68
<i>Konu</i>	68
<i>Problem</i>	69
<i>Mevcut Alan Yazın</i>	69
<i>Alan Yazında Karma Araştırma Eksikliği</i>	70
<i>Hedef Kitle</i>	70
Karma Yöntem Araştırmalarda Amaç Cümlesi Yazma	71
<i>“İyi Uygulamalar” Araştırma Amaçları</i>	71
<i>Örnek Bir İfade</i>	71
Karma Yöntem Araştırma Sorularının Yazımı	73
<i>Nicel Hipotez veya Sorular</i>	73
<i>Nitel Araştırma Soruları</i>	74
<i>Karma Araştırma Soruları</i>	75
Bölüm Önerileri	76
Yardımcı Kaynaklar	77

Bölüm 7. Örneklemeye ve Bulguları Birleştirme

Bölüm İçeriği	79
Örneklemeye ve Birleştirme	79
Örneklemeye	80
<i>Nicel Örneklemeye</i>	80
<i>Nitel Örneklemeye</i>	81
<i>Karma Yöntem Araştırmalarda Örneklemeye</i>	82
Birleştirme	87
<i>Birleştirme Türleri</i>	87
<i>Karma Yöntem Bir Araştırmada Birleştirme Nasıl Gösterilir</i>	89
Bölüm Önerileri	91
Yardımcı Kaynaklar	91

Bölüm 8. Karma Yöntemle Makale Yazım Süreci

Bölüm İçeriği	93
Uygun Dergi Bulma	93
Karma Yöntem Makalelerin Değerlendirilmesinde Kullanılabilecek Ölçütler	94
Karma Yöntem Makalelerinde İki Tür	95
<i>Yöntemsel Makaleler</i>	95
<i>Deneyysel Makaleler</i>	96
Deneyysel Makalelerin Yapısı	98
<i>Birleştirme (Çeşitleme) Deseninin Yapısı</i>	98
<i>Açıklayıcı Ardışık Desenin Yapısı</i>	99
<i>Keşfedici Ardışık Desenin Yapısı</i>	99
<i>Müdahale Deseninin Yapısı</i>	99
<i>TTKA Karma Yöntem Desenin Yapısı</i>	100
Makalelerin Bir Dergiye Gönderilmeden Önceki Kontrol Listesi	101
Bölüm Önerileri	102
Yardımcı Kaynaklar	102

Bölüm 9. Karma Yöntem Çalışmasının Niteliğini Değerlendirme

Bölüm İçeriği	103
Ölçütler Nasıl Uygulanmaktadır?	103
Standartlara Sahip Olmamız Gerekir mi?	104
“Karma Yöntem Araştırmaları Dergisi” Ortak Editörü Olarak Kullandığım Kriterler	107
<i>Karma Yöntem Araştırmaları Dergisi'nin Deneyysel Makaleler İçin Ölçütü</i>	107
<i>Karma Yöntem Araştırmaları Dergisi'nin Metodolojik/Kuramsal Makaleler İçin Ölçütü</i>	108
Karma Yöntem Araştırmalar İçin Mevcut Standartlar	109
NIH'ın “En İyi Uygulamalar” İçin Önerileri	110
Bölüm Önerileri	112
Yardımcı Kaynaklar	113

Bölüm 10. Karma Yöntemlerin Gelişmesi ve İlerlemesi

Bölüm İçeriği	115
Bilimsel Gelişmeler	115
<i>Temel Özellikler</i>	116
<i>Terminoloji</i>	116
<i>Karma Yöntemin Değeri</i>	117
<i>Araştırma Desenlerindeki Gelişmeler</i>	117
<i>Karma Yöntem Araştırma Yürütebilmek İçin Gerekli Temel Beceriler</i>	118
<i>Felsefe ve Teori Kullanımı</i>	118
<i>Karma Yöntem Araştırma Soruları</i>	119
<i>Ortak Gösterimler</i>	119
<i>Karma Yöntem Çalışması Yazma ve Yayımlama</i>	119
<i>Kalite Standartları</i>	120
<i>Dijital Çağda Karma Yöntem</i>	121
Bölüm Önerileri	121
Yardımcı Kaynaklar	122
Kaynaklar	123
Sözlük	127
İndeks	131

BÖLÜMLER VE ÇEVİRENLERİ

Bölüm 1. Karma Yöntem Araştırmaların Temel Özellikleri

Suat ÇELİK

ORCID No: 0000-0001-9858-2165

Bölüm 2. Karma Yöntem Araştırma Tasarım Adımları

Suat ÇELİK

ORCID No: 0000-0001-9858-2165

Bölüm 3. Karma Yöntem Araştırmasını Yürütmek İçin Gerekli Olan Beceriler

Suat ÇELİK

ORCID No: 0000-0001-9858-2165

Bölüm 4. Temel ve Gelişmiş Karma Yöntem Desenleri

İbrahim H. ACAR

ORCID No: 0000-0003-4007-5691

Bölüm 5. Araştırma Süreçleri Nasıl Diyagramize (Şematize) Edilir

İbrahim H. ACAR

ORCID No: 0000-0003-4007-5691

Bölüm 6. Bir Karma Yöntem Araştırma Çalışmasının Tanıtımı

Mustafa SÖZBİLİR

ORCID No: 0000-0001-6334-9080

Bölüm 7. Örneklem ve Bulguları Birleştirme

Mustafa SÖZBİLİR

ORCID No: 0000-0001-6334-9080

Bölüm 8. Karma Yöntemle Makale Yazım Süreci

Yüksel GÖKTAŞ

ORCID No: 0000-0002-7341-2466

Bölüm 9. Karma Yöntem Çalışmasının Niteliğini Değerlendirme

Suat ÇELİK

ORCID No: 0000-0001-9858-2165

Bölüm 10. Karma Yöntemlerin Gelişmesi ve İlerlemesi

Yüksel GÖKTAŞ

ORCID No: 0000-0002-7341-2466

Sözlük: Mustafa SÖZBİLİR

ORCID No: 0000-0001-6334-9080

ÖN SÖZ

Bu kitabı okuyan birisi olarak sizin ya karma yöntem araştırma yapacağınızı ya da bu yönteme ilgi duyduğunuzu varsayıyorum. Ayrıca, cevaplamaya çalıştığınız araştırma problemi veya sorunuzun en iyi hem nicel (ör. tarama) hem de nitel (ör. görüşme) veriler toplayıp çözümlemekle cevaplanabileceğini varsayıyorum. Tarama ve görüşmeden elde ettiğiniz bulguları ayrı ayrı yazmaktansa, bu iki yöntemi bir araya getirmekle (karmanızla) araştırmanıza değer katabileceğinizi ve incelemekte olduğunuz problem veya araştırma sorunuzu daha iyi anlayabileceğinizi biliyor muydunuz? Biri daha çok nicel veriler (tarama) diğeri ise daha çok nitel veriler (görüşme) içeren bu iki farklı türdeki veri bir araya getirilince bunları nasıl birleştireceksiniz? Araştırma projenizin sonuçları nasıl en iyi şekilde sunulabilir? Bu kitaba hoş geldiniz! Bu iki farklı türdeki veriyi nasıl bir araya getirebileceğinizi, bu iki farklı yöntemi iyi bir şekilde ve sistematik bir şekilde karıştırmayı ve proje yazmayı öğreneceksiniz.

❖ KİTABIN AMACI

Bu kitap fikri son 10-15 yıldır karma yöntemler ile ilgili yapmış olduğum çalıştaylarda oluştu. Bu çalıştayların katılımcıları büyük oranda karma yöntem araştırmaları hakkında başlangıç düzeyinde bilgiye sahip olan ya karma yöntemi kullanarak tez yazmaya çalışan lisansüstü öğrenciler ya da karma yöntemleri kullanarak araştırma yapmaya ve proje yazmaya çalışan öğretim elemanları ve araştırmacılardan oluşuyordu. Çalıştaylarda genellikle katılımcılardan yapmak istedikleri bir karma yöntem araştırma proje fikri getirmelerini ve onun üzerine çalışmalarını isterim. Bu yaklaşım genellikle oldukça başarılı olmakta fakat katılımcıların başlangıç düzeyinde de olsa karma yöntemler hakkında bilgilerinin olmasının proje fikirlerini geliştirebilmeleri için daha yararlı olacağını düşündüm. Karma yöntem araştırmaları hakkında piyasada yaklaşık 31 kitap olmasına rağmen (Onwuegbuzie, 2012) birçoğu konuyu çok kapsamlı ele almaktalar – buna benim de Vicki Plano Clark ile birlikte ortak yazar olduğum (Creswell & Clark, 2011) 347 sayfalık kitap da dâhil. Çalıştay katılımcılarının birçoğunun bu kadar

uzun ve kapsamlı bir kitabı okumaya vakti olmamakta, hatta kitabın içindeki karma yöntemle ilgili kısa bir bölümü bulup okumamaktadır (Creswell, 2012). Ayrıca, dergilerde yayımlanmış karma yöntem makalelerini bulup okumakta bile zorlanmaktalar. Bu yüzden bu kitap gibi karma yöntemlere kısa ve özlü bir giriş niteliğinde olan ve çalıştaylarım öncesinde katılımcıların 2-3 saat içerisinde okuyabilecekleri bir kitaba ihtiyaç olduğunu düşündüm. Bu kitabın temel amacı karma yöntem araştırmaları hakkında genel bir bilgi sunmak ve karma yöntem araştırmalarının adımlarını okuyucuya tanıtmaktır. Bu yüzden giriş özelliğindeki bu kitapta karma yöntemler derinlemesine ele alınmamakta, fakat temel bir bilgi altyapısı oluşturulması hedeflenmektedir.

❖ HEDEF KİTLE

Karma yöntem araştırmalarına bu kısa giriş kitabı, karma yöntem araştırmaları konusuna yeni başlayan araştırmacılar veya karma yöntemler konusundaki bilgilerini yenilemek isteyen deneyimli araştırmacılara yöneliktir. Bu kitap sosyal bilimler, davranış bilimleri ve sağlık bilimleri alanlarında Amerika Birleşik Devletleri veya dünyanın herhangi bir yerinde çalışan araştırmacılara yönelik hazırlanmıştır.

❖ GİRİŞ KİTABININ ÖZELLİKLERİ

Kolay okunabilirliği sağlayabilmek için bu kitabın birçok özelliği vardır. Bölümler kısadır; okuma akışını bozmamak ve okuyucunun dikkatini dağıtmamak için şekil ve atıflar minimum düzeyde tutulmuştur; gerekli yardımcı okumalar bölüm sonlarında önerilmiştir; okuyucunun bu yöntemin terminolojisine alışabilmesi için çok temel bazı terimlerin tanımlarını içeren bir sözlük kitabın sonuna eklenmiştir. Bu kitapta kullanılan birçok bilgi ve fikir benim yöntem bilim üzerine yazmış olduğum ve SAGE yayınevi ve Pearson tarafından basılan kitaplardaki (bazıları Plano Clark ile birlikte yazılmış) bilgiler üzerine kurgulanmıştır.